

# KARL MARX

Kirjotettu Säkenille englanninkielisten lähteiden mukaan

## VI.

**Huomautus:** Säkenissä olleissa ja vielä jatkuviissa Marx-kirjoituksissa puhutaan ensimmäisestä internationalesta aina vuodesta 1848:sta saakka, sensijaan kun yleisesti pidetään ensimmäinen internationale perustettuna vuotena 1864. Kuitenkin kysymys asiallisesti on niin, että ensimmäisen internationalen historia alkaa vuotena 1848, vaikka liike eri aikoina esiintyi eri nimillä. Lyhyesti internationalen historia on seuraava:

Vuotena 1840 kolme saksalaista maanpakolaista, suutari Heinrich Bauer, korehtuurin lukija Karl Schapper ja kellöseppä Joseph Moll perustivat Lontooseen Kommunistische Arbeiter Bildungsverein'in. Tämä yhdistys tuli päämajaksi useille eri maiden salaisille vallankumouksellisille yhdistyksille. Näin muodostunut liitto toimi useilla eri nimillä ja viimeksi sen nimenä oli International Alliance. Tästä kansainvälisestä salaisesta liitosta sitten muodostettiin Marxin ja Engelsin antamien ohjeiden mukaan vuotena 1848 julkinen kansainvälinen työläisten agitatsioni- ja opetusyhdistys, joka otti nimekseen "Communist League (Kommunistinen liitto)". Vuotena 1852 tämä liitto Colognen oikeusjutun seurauksena muodollisesti hajaantui, mutta Lontoolainen kaikkien sen aikuisten vallankumouksellisten aineiden keskus, Arbeiter Bildungsverein toimi edelleen ja siinä olivat marxilaiset aatteet määräävinä, lukuunottamatta paria vuotta, jolloin salaliittolaiset olivat enemmistönä yhdistyksessä. Vuotena 1863 perustettiin Saksassa yleismaailmallinen saksalaisten työläisten yhdistys ja vuotena 1864 perustettiin "International Workingmens Association", (Kansainvälinen työläisten yhdistys), joka virallisesti kantaa ensimmäisen internationalen

nimeä. Tämä liitto ei kuitenkaan eroa marxilaisista edeltäjistään muussa paitsi liikkeen laajuudessa. Samat marxilaiset periaatteet, jotka olivat olleet määräävinä liikkeessä siitä alkaen kun Marx ja Engels muodostivat salaisesta vallankumouksia valmistelevalta International Alliancesta kommunistisen liiton, tulivat määrääviksi myöskin vuotena 1864 perustetussa kansainvälisessä työläisten yhdistyksessä, Todellisuudessa siis ensimmäinen internationalen historia alkaa vuotena 1848 ja sen esihistoria jo vuodelta 1840, jolloin Lontoon Arbeiter Bildungsverein perustettiin. Sentähden Säkenien kirjoituksissa puhutaan vain ensimmäisestä internationalesta, sen eri vaiheista.

### Marxin suhde kehitysooppiin.

Kuinka usein onkaan pilkattu niitä marxilaisia sosialisteja, jotka vielä nykyäänkin muistuttavat yhteiskunnassakin vallitsevan yhtä ankarat kehityksen lait kuin luonnossakin. Nämä lait luonnossa ja ihmis-yhteiskunnassa elvät luonnollisestikaan ole samat, eikä luonnontieteellisesti määritellyistä kehityslakista voida päätellä yhteiskunnallisen kehityksen tietä, mutta yhteistä molemmille on, että näitä lakeja ei voida rikkoa rankaisematta. Luonnonlakien rikkoja saa rangaistuksensa useinkin aivan "silminnähtävästi", mutta rangaistuksensa saa myöskin yhteiskunnallisten kehityslakien rikkoja, vaikka tämä rangaistus ei aina ole yhtähyvin silminnähtävänä kuin luonnonlakien törkeän rikkojan rangaistus. Mutta esimerkiksi sellaisissa tapauksissa kuin vallankumouksen valmisteleminen ja yrittäminen vastoin vallitsevia yhteiskunnallisia edellytyksiä yhteiskunnallisten kehityslakien rikkoja saa rangaistuksensa "silminnähtävästi". Tässä suhteessa tarvitsee vain hetkeksi

pysähtyä tarkastamaan vallankumouksien historiaa, ja silloin havaitsee ne lukuisat epäonnistumiset, jotka ovat kohdanneet niinhyvin idealistisia vallankumouksen ammattivalmistelijoita kuin myöskin tiedottomia kansajoukkoja, jotka tuntematta yhteiskunnallisen kehityksen lakeja ovat olleet kylliksi herkkiä antautumaan vallankumousoyhtyksiin silloinkin kun vallankumoukselta puuttavat lähes kaikki yhteiskunnalliset edellytykset.

On kaikkea muuta, vaan ei marxilaista puhua ylimielisesti pysyväisistä yhteiskuntakehityksen laeista, niinkuin valitettavasti hyvinkin usein tehdään suuntaerimielisyyksiä käsitellessä. On epämarxilaista väittää, ettei mitään yleispäteviä yhteiskunnallisen elämän kehityslakeja ole olemassakaan, kuten aivan viimeaikoina useat kommunistit ovat opettaneet. Sen sijaan on marxilaista tietää ja tunnustaa, että kullakin määrättyllä historiallisella aikakaudella ovat omat kehityslakinsa. Kapitalistisessa yhteiskunnassa vaikuttavat yhteiskunnalliset kehityslait ovat toiset kuin feodalisen yhteiskunnan kehityslait ja sosialistisen yhteiskunnan kehityslait tulevat olemaan toiset kuin kapitalistisen yhteiskunnan kehityslait. Nämä lait ovat erilaiset sentähden, koska ne johtuvat yhteiskunnallisen elämän perusolemukselta: tuotantotavasta, joka on erilainen erilaisissa yhteiskunnissa — tai oikeammin sanoen: erilainen tuotantotapa muodostaa erilaisen yhteiskunnan. Niinpä esimerkiksi kysymystä vallankumouksesta kapitalistisessa yhteiskunnassa ei voida hyödyllisesti käsitellä feodalistisessa yhteiskunnassa vallinneiden kehityslakien mukaan, eikä päinvastoinkaan. Mutta hypätä tästä tosiasiasta sellaiseen väitteeseen kuin esimerkiksi Lenin, että mitään yleispäteviä vallankumousta koskevia lakeja ei ole olemassakaan se on marxilaisuuden väärentämistä \*). Ehkäpä ainoana, mutta sitä tärkeämpänä yleispätevänä vallankumousta koskevana lakina on pidettävä marxilaista käsitystä, että val-

lankumouksen tullakseen pysyväksi, se on: uuden järjestelmän kehittäväksi, täytyy pysyväisesti hyödyttää suurta enemmistöä kansasta. Ja tämä laki se esiintyykin rankaisijana niissä lukuisissa tapauksissa, joissa vallankumousta on yritetty vähemmistön hyväksi.

Marxilaisuus on pääasiallisesti ja ennenkaikkeaa yhteiskunnallisten kehityslakien selvittelyä. Ja Marx itse oli täysin tietoinen oppinsa kehityso pillisesta luonteesta. Samoin kuin luonossa vaihtelevat säännölliset kehitysjaksot ja "purkaukset" vaihtelevat yhteiskunnallisessa elämässä säännöllisen kehityksen kaudet ja vallankumous. Senpätähden marxilaisuuden määrittely on tarkin silloin kun sitä nimitetään kehityso pilliseksi vallankumouksellisuudeksi. Marx itse antaakin tietää tämän oppinsa perusluonteen useampia kertoja kirjoituksissaan, ja jo kommunistisesta manifestista se käy selville. Se ilmenee myöskin Marxin suhteessa darwinismiin. Ikäänkuin määrätynä historiallisena tuotteena sattuu niin, että Darwinin luonnontieteissä vallankumouksen tekevä kirja "Origin of Species" (Lajien alkuperä) ja Marxin ensimmäinen pääteos, "Zur Kritik der politischen Oekonomie", ilmestyivät samaan aikaan, vuotena 1859. Heti Darwinin kirjan ilmestyttyä Marx huomasi sen suuremmoisen arvon — ei ainoastaan sen arvon tieteellisenä tutkimuksena, mutta Marx asetti Darwinin kirjan vallankumouksellisten kirjojen etujoukkoon. Suurella mielenkiinnolla Marx kuunteli vertailuja oman kirjansa ja Darwinin kirjan välillä. Molemmille tiedemiehille oli yhteistä yleistien kehityslakien tutkiminen, Darwin tutki niitä luonossa, elävien olentojen kehityslakeja, Marx yhteiskunnan kehityso ppeja. Kerran, kun sanomalehtimies Riley teki vertailuja Marxin ja Darwinin kirjoista, Marx sanoi:

— "Mikään ei koskaan tuota minulle suurempaa mielihyvää kuin nimeni yhädistäminen Darwinin nimen kanssa." — "Darwin ehkä ei tiedä sitä, mutta hän kuuluu yhteiskunnalliselle vallankumoukselle."

Näin korkealle siis Marx asetti kehityso pillisen tutkimuksen, joka luon-

\*) Väite on Leninin kirjassa "Köyhälistön vallankumous ja luopio Kautsky", sivulla 18.

nontieteisiin nähden vasta Darwinin kautta tuli käännettyksi pääläeltaan ja loilleen, ja yhteiskuntaan nähden Marx itse suoritti saman tehtävän.

### Suurpoliittinen kiista.

Vuotena 1858 Italianalainen valtiomies Camillo Benso di Cavour ja Ranskan kuningas Napoleon III tapasivat toisensa Plombières'ssä ja tekivät salaisen sopimuksen, jonka kautta Napoleon ja Sardinian kuningas sitoutuivat vapauttamaan Lombardian Itävallan alamaisuudesta ja koko Keski-Italian Itävallan ylherruudesta. Tämän sopimuksen seurauksena ranskalaiset armeijat marssivat Pohjois-Italiaan.

Tämä sota synnytti Euroopan radikaalisten ja vallankumouksellisten ainesten keskuudessa jyrkän mielipiteiden jakautumisen. Itävalta ja Preussi olivat liittolaisia, ja nyt oli kysymys siitä, tuliko Saksan lähteä auttamaan liittolaistansa Napoleonin hyökkäystä vastaan tai eikö. Kun muistaa mitä näissä kirjoituksissa on enemminkin esitetty preussilaisesta taantumuksesta ei ole vaikea ymmärtää saksalaisten radikaalien ja vallankumouksellisten kantaa. Yleensä kaikki radikaaliset ainekset Saksassa näkivät mielellään Napoleonin hyökkäävän vapauttamaan Italian Itävallan heruudesta, koska he sen kautta toivoivat preussilais-itävaltalaisen liiton helkenemistä ja vapaampia oloja Saksassa. Tätä mielipidettä olivat muiden muassa Ferdinand Lassalle ja kuuluisa luonnontutkija, radikaalinen professori Karl Vogt. Ja kun heidän mielipidettensä vastaan esitettiin, että Napoleonin tarkoituksena ei suinkaan ole Italian itsenäisyys, mutta Ranskan vallan laajentaminen Euroopassa Saksan vallan kuitannuksella, he huomauttivat, että vasta sitte jos Napoleon hyökkää Saksan rajoille on aika puhua Saksan lähtemisestä Napoleonista vastaan; siihen saakka, kun Napoleon pysyy Italian ja Itävallan alueilla, saksalaisten vapaamielisten ainesten on kannatettava Napoleonin sota.

Tässä kansainvälisessä suurkysymyksessä Marx otti päinvastaisen kannan kuin Lassalle ja toiset Saksan vallankumoukselliset ainekset. Marx asettui

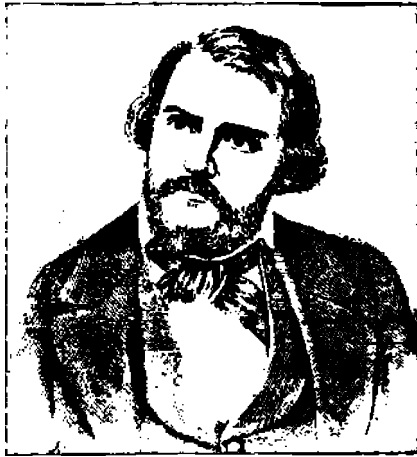
jyrkästi vastustamaan sota. Eikä tämä Marxin kanta luonnollisestikaan johtunut siitä, että hän olisi suosinut preussilais-itävaltalaista taantumusta, eikä olisi ollut myötämielinen Italian vapautukselle, mutta Marx näki asian syvemmälle kuin toiset saksalaiset vallankumoukselliset ainekset. Marx sanoi:

— "Jos Napoleon tahtoo omistaa Italian vapauttajan aseman alkakoon vapauttamalla Korsikan Italialle."

Marx näki Italian vapautuskysymyksen olevan vain Napoleonin keppihevosen, jolla toinen keisarikunta ratsasti imperialistisiin tarkoituksiinsa. Hän näki Napoleonin "vapautussodassa" ei ainoastaan Ranskan keisarivallan laajenemisen, mutta myöskin Venäjän mustimman taantumuksen vallan laajenemisen mahdollisuuden, jota Marx koko elämänsä ajan kiivaasti vastusti.

Kysymyksestä syntyi katkera riita Marxin ja toisten enemmän tai vähemmän kirjava-aatteisten vallankumouksellisten välillä. Kokonaisia kirjoja kirjoitettiin Marxia vastaan, ja taaskin leimattiin hänet taantumukseksi, vieläpä kunnianttomaksi roistoksi. Ja kuitenkin Marx oli täysin oikeassa väittäessään Napoleonin sodan tarkoittavan kaikkea muuta kuin Italian vapauttamista Itävallan alamaisuudesta. Rauhanteossa Marxin kanta tuli täydelleen toteennäytetyksi. Napoleon teki rauhant Itävallan kanssa kuulustelematta ensinkään liittolaisensa Sardinian kuninkaan mielipidettä. Ja sensijaan kuin Napoleonin sotahuutona oli ollut Italian vapauttaminen "Alpeista Adriakin saakka", rauhanteossa Venetsia jäi edelleen Itävallalle ja Napoleon julisti Savoia ja Nikean kuuluviksi Ranskalle "sodan palkkiona". Oli tapahtunut niinkuin Marx oli väittänyt heti Cavourin ja Napoleonin sopimuksen tunnetuksi tultua. Sitten Italian todellisenä vapauttajana esiintynyt Giuseppe Garibaldi sanoik' Napoleonista: — "Tuo mies on tehnyt minusta ulkomalaisen omissa talossani."

Kiivaimmin hyökkäsi Marxia vastaan professori Vogt. Tämän parhaan professorin syytöksiä vastaan Marx julkaisi suurella huolella valmistetun lähes kaksi sataa sivua käsittävän kirjan ni-



Yksi Marxin vastustajia, saksalainen professori Karl Vogt.

meltä "Herr Vogt". Mutta saksalainen radikaalismi oli tässä kysymyksessä liittoutunut Marxia vastaan niin yksimielisesti, ettei Marx saanut kirjaansa painetuksi muuten kuin omalla kustannuksellaan. Mutta kirjan ilmestyttyä myönnettiin yleisesti Marxin iskeneen Vogtia "kuolettavasti". Kirjassaan Marx syytti Vogtia Napoleonin pakotuksi käytyksi, jonka tehtävänä oli sodan aikana pitää yllä Napoleonille myönteimielistä agitatsionia Saksassa. Tästä syytöksestä seurasi, että saksalainen vapaamielinen sanomalehdistö, joka täydelleen oli Vogtin puolella julkaisi uusia parjauksia Marxista ja kieltäytyi julkaisemasta Marxin oikaisuja niihin. Eipä edes oikeudenkäyntiyritykselläkään Marx saanut saksalaisia sanomalehtiä tekemään hänelle tasapuolista oikeutta. Kuitenkin yksitoista vuotta myöhemmin kävi selville Marxin syytöksen todenperäisyys. Ranskan toisen kommunistin aikana vallankumouksellinen hallitus julkaisi Napoleonin alaisten asiamiesten korvausta koskevat tilit ja niissä sanottiin: — "Elokuulla 1859 Vogt saanut 40,000 frankia."

Riita Vogtin kanssa tuotti Marxille lisää taloudellisia huolia. Ollen pakotettu painattamaan "Herr Vogtin" omalla kustannuksellaan se tuntuvasti huononsi Marxin perheen taloudellista

asemaa ja ajoi hakemaan velkaa kolmenkymmenen, jopa viidenkymmenen prosentin korkoa vastaan.

#### Marxille ei anneta Saksan kansalaisoikeuksia.

Lassalle oli tullut Saksan radikaalisen liikkeen itseoikeutetuksi johtajaksi ja hän aikoi ryhtyä ulkaisemaan päivälehteä ja pyysi Marxia ja Engelsiä lehden toimittajiksi. Marx oli taipuvainen neuvotteluun, sillä Berliini kaikesta preussilaisuudestaan huolimatta oli tarjonnut kylliksi mielenkiintoa, puhumattakaan paremmista toimeentulomahdollisuuksista kuin mitä elämä tarjosi maanpakolaisena Lontoossa. Muutto-aikeissa Marx lähtiikin keväällä 1861 Berliiniin tapaamaan Lassallea, keskustellakseen lähemmin asiasta. Luonnollisesti matka piti tehdä salaisesti, etteivät preussilaiset viranomaiset saisi häntä kynsiinsä. Hänen onnistuikin välttää rettelöt viranomaisten kanssa, mutta sopimuksesta Lassallen kanssa ei tullut mitään. Lassalle asetti ehdon, että jos Marx ja Engels liittyisivät perustettavan lehden toimitukseen heillä yhteensä olisi vain yksi ääni lehden asioita määrätessä jotavastoin hänellä itsellään, Lassallella, olisi yksi ääni yksinään. Tämän ehdon Lassalle väitti välttämättömäksi, koska hän muuten aina joutuisi vähemmistöksi lehden asioita määrätessä. Marx ei voinut suostua sellaiseen ehtoon, ja lisäksi tuli pahempiakin esteitä Berliiniin muutto-aikeita vastaan. Preussin hallitus oli julkaissut armahduksen valtiollisille maanpakolaisille, mutta tämä armahdus oli laadittu sellaiseksi, ettei hallitukselle vastenmielisiä vallankumouksellisia pääsisi palaamaan Saksaan. Armahdusjulistus sääsi, että kaikki valtiolliset pakolaiset, jotka olivat olleet maasta pois kauemmin kuin kymmenen vuotta, katsotaan ulkomalaisiksi, ja heidän päästykseen Saksaan, tulee hakea kansalaisoikeuksia. Tämä säädös tarkoitti nimenomaan vuoden 1848:an vallankumouksellisia, joita hallitus ei halunnut summassa maahan päästää. Marx lähettiikin tuollaisen kansalaistuttamisanomuksen Lassallen välityksellä, mutta turhaan. Marraskuun 11 päivä päi-

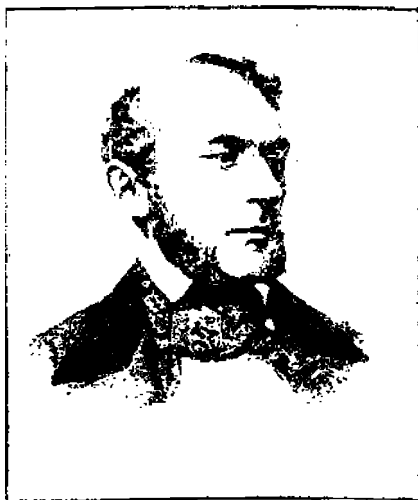
vätysssä kirjeessä silloinen "liberaalinen ministeri selitti, että "tällä kertaa missään tapauksessa ei ole mitään erikoisyyttä antaa kansalaistumislupaa mainitulle Marxille."

Tämä preussilaisen hallituksen asettama rajamuuri teki lopun Marxin Berliniin muuttoaikeista, hän näki lopullisesti Lontoon olevan hänen elämäntyönsä kotipaikan. Hän ryhtyi kirjoittamaan Pääoman ensimmäistä osaa ja aikoi sen valmistaa nopeasti. Vuoden 1862:en lopulla hän kirjoittikin kustannuksesta huolehtivalle tohtori Kugelmannille, että Pääoman ensimmäinen osa oli kopioimista vailla ja niin pian kuin se tulisi kopioituksi hän toisi käsikirjoituksen Saksaan ja sopisi painattamisesta. Kuitenkin kului lähes viisi vuotta ennenkuin hän oli tilaisuudessa saattamaan Pääoman ensimmäisen osan käsikirjoituksen kustantajalle. Pitkäläinen sairaus ja monet muut esteet viivyttivät käsikirjoituksen lopullista valmistumista.

#### Taistelussa Yhdysvaltain orjajerroja vastaan.

Yhdysvaltain porvarilliset puolueet ovat yhä uudelleen korostaneet niiden ihmisten arvoa, jotka esiintyivät vapauden ja "iukuisten oikeuksien" ystävinä Yhdysvaltain sisällissodan aikana, mutta kapitalistinen liberaalsmi ei ole koskaan muistanut Marxia yhtenä huomattavimmista ulkomaalaisista taistelejoista pohjoisvaltioiden asian puolesta. Marxin ansioksi on ennenkaikkea laszettava se, että yleinen mielipide niin nopeasti pakotti Englannissa hallituksen asettamaan vähemmän suosiolliselle kannalle etelän orjajerroja kohtaan kuin se oli ollut sisällissodan ensimmäisenä ja toisena vuotena. Englannin hallituksen ja hallitsevien luokkien suosio etelän orjajlimyksää kohtaan ilmeni hyvin selvästi Gladstonen puheesta, jonka hän piti lokakuulla 1862 Newcastlessa. Gladstone sanoi puheessaan:

— "Me tiedämme, että pohjoisvaltioiden asukkaat eivät vielä ole luoneet kalkkia, — vielä he koettavat pitää sen kaukana huultiltaan — jonka koko muu maailma voi nähdä heidän täytyvän juoda. Meillä voi olla oma mteli



Entinen vallankumouksellinen, sittemmin Bismarckin "oikea käsi" ja Saksan sosialistilain kirjoittaja, Lothar Bucher.

pitäimme orjuudesta, me voidaan olla etelälle myötämielisiä tai sitä vastaan, mutta ei ole epäilystäkään siitä, että Jefferson Davis ja toiset etelän johtajat ovat luoneet armeijan, he ovat, nähtävästi, luoneet sotalaivaston, ja he ovat luoneet sen mikä on paljon enemmän kuin edelliset, he ovat luoneet kansan."

Tämä Gladstonen lausunto, jossa niin makein sanoin imarrellaan etelävaltioiden itselleen valitsevaa presidenttiä, Jefferson Davisia ja muita etelän johtajia, ilmaisi täydelleen silloisen Englannin vallassaolevan luokan mieltä Yhdysvaltain sisällissotaan nähden, ja tunnettua myöskin oli, että Englannin hallitus vuoden 1862:n lopulla neuvotteli Ranskan keisarin kanssa tarkoituksella saada Ranska, Venäjä ja Englanti yhteistoimintaan ratkaistakseen Yhdysvaltain sisällissodan sillä tavalla, että etelävaltiot olisivat tulleet julistetuksi itsenäisiksi ja siis orjuus jäänyt voimaan. Siinä tapauksessa, jos näiden kolmen suurvallan yritys epäonnistuisi, Englannin hallitus oli päättänyt yksinään tunnustaa etelävaltioiden itsenäisyyden. — Tämä Englannin hallituksen vehkeily etelän orjajerroja hyväksi käy täydelleen selville loordi

Russein syyskuun 17 päivä 1862 Gladstonelle kirjoittamasta kirjeestä, jossa asiasta keskustellaan avoimesti.

Mainittuna aikana Englannissa ei ollutkaan muuta yleistä mielipidettä Yhdysvaltain sisällissotaan nähden. Louis Blanc joka silloin oli Lontoossa, antaa silloin vallinneesta yleisestä mielipiteestä seuraavan lausunnon: — "Mitä myötätuntoisuutta lieneekin ollut pohjoisvaltioita kohtaan se oli kuin pato, (paikallaan oleva), jotavastoin myötätuntoisuus etelävaltioille oli kuin vuolas virtä."

Ja niinpä näyttikin joulukuulla asia siltä kuin etelävaltioiden itsenäisyyden tunnustaminen olisi vain päivien kysymys. Mutta silloin "pato" ilmaisi itsensä, köyhällistön yleinen mielipide astui esille, ja se pilasi kerrassaan hallituksen ja hallitsevien luokkien suunnitelmat. Englannin järjestynyt työväestö ja yleensä vapaamielisemmät työväen ainekset tekivät tiettäväksi, että heidän myötätuntonsa on täydelleen pohjoisvaltioiden puolella, tai paremminkin niiden aatteiden puolella, joita presidentti Lincoln edusti. Uudenvuoden iltana pidettiin suuria joukkokokouksia Lontoossa, Sheffieldissä ja Manchesterissa, ja näissä kokouksissa hyväksyttiin orjuuden lakkauttamisjuhlustus ja ilmaistiin täydellisesti kannatettavan presidentti Lincolnin politiikkaa. Sittemmin kokouksia jatkettiin kuukausimääriä kaikissa huomattavimmissa paikoissa Englannissa ja Skottlannissa. Ja näiden kokousten vaikutus oli aivan ihmeellinen. Englannin politiikassa tapahtui täydellinen muutos, koska hallitus näki mahdolliseksi ryhtyä toteuttamaan aikomaansa etelävaltioiden itsenäisyyden tunnustamista.

Mikä sitte oli se mahti, joka oli saanut Englannin työläiset liikkeelle? Marxilaisten vaikutus ammattionionisteihin. Marxin läheiset tultavat ja aate-toverit, kuten George Eccarius, panivat ensiksi Lontoon unionistien keskuskomitean liikkeelle, ja siitä alkoi liike yli maan unionistien keskuudessa.

Marx ei ollut ainoastaan pohjoisvaltioiden asian puolustaja, mutta hän oli myöskin presidentti Lincolnin persoonallinen ihailija. Orjuuden lakkautta-

mistaistelu oli taistelua koko maailman työväenluokan puolesta, ja sehän oli kylliksi riittävä kannustamaan Marxia ajamaan pohjoisvaltioiden asiaa. Lincolnia Marx taas ihaili sentähden, koska Lincoln todellakin oli "vilpitön työn poika", kuten Marx häntä arvosteli. Olihan Lincoln joulukuulla 1861 puheessaan Yhdysvaltain kongressille sanonut: — "Työ on aikaisempi pääoma. Pääoma on ainoastaan työn hedelmä, eikä sitä koskaan voi olla olemassa ilman ellei työtä ole ensin ollut olemassa. Työ on pääomaa korkeampi ja ansaitsee paljon korkeamman tunnustuksen."

Marx ei suinkaan pitänyt Lincolnia sosialistina, mutta kylläkin työväestölle myötämielisenä valtiomiehenä, jonka politiikan seurauksena, jos se saisi jatkaa, tulisi olemaan valtava hyöty työväenluokan nousulle Euroopassa ja Amerikassa.

Nämä kansainvälistä laatua olevat suurpoliittiset kysymykset veivät Marxin ajan, joka oli tarkoitettu käytettäväksi Pääoman kirjoitukseen. Lisäksi tuli internationalen jälleen henkiin herääminen. Syyskuulla, vuotena 1864, perustettiin Kansainvälinen työväenyhdistys jatkamaan kommunistisen internationalen työtä. Tämä uusi liike oli vain vuotena 1848 perustetun internationalen herääminen, levähdettyään muutaman vuoden. Tämä liike vei Marxin ajan suurimmaksi osaksi. Jokseenkin kaikki internationalen päämajan kirjeenvaihto kuin myöskin julkistuksien ja agit. kirjasten kirjottaminen larkesi aivan kuin luonnostaan Marxin tehtäväksi. Internationalen keskuskomitean kokouksissa hän myöskin oli säännöllisesti läsnä ottamassa osaa kansainvälisen työväenliikkeen tilanteen arvioimiseen ja väittelyyn siitä.

#### Bismarck yrittää ostaa Marxia.

Saksan valtakunnan "luoja", rautakansleri Bismarck, ei suinkaan ollut sokea taantumuksen rautasaapas, päinvastoin hän oli kaikkialle näkevä kaivala poliitikoitsija. "Luodessaan" Saksan valtakuntaa hän keräsi ympärilleen kaikki nerot, jotka alistuisivat palvelemaan hänen tarkoituksiaan, vaikkapa ennen olivatkin olleet mielipiteiltään

kaikkea muuta kuin bismarckilaisia. Niinpä muiden muassa vuoden 1848:an vallankumouksellinen ja kommunistisen liiton jäsen ja Marxin persoonallinen ystävä, Lothar Bucher oli liittynyt Bismarckin palvelijoihin. Saatuaan vuotena 1859 luvan palata maanpakolaisuudesta Bucher oli antautunut Bismarckin palvelukseen ja pian tullut rautakanslerin "oikeaksi kädeksi."

Paremminkin kuin niin monet "suoraa tietä" vallankumoukseen kulkevat" vallankumoukselliset tunsivat Bismarckin marxilaisuuden arvon, ja hän laski, että jos voitaisiin jotain kiertotietä saada Marx palvelemaan preussilaista hallitusta marxilaisuuden aina terävän taistelupeitsen kärki olisi taitettu, se ei ainakaan iski Saksan junkkerisemia vastaan. Tässä tarkoituksessa Bismarck yritti saada Marxin hallituksen äänenkannattajan, "Staats Anzeigerin" Lontoon kirjeenvaihtajaksi, ja Lothar Bucher sai toimekseen pestata Marxin. Siinä tarkoituksessa kirjoitti Bucher lokakuun 8 päivä 1865 Marxille kirjeen, jossa sanotaan:

— "Suuresti kunnioitettu tohtori!

"Liikeasiat ensiksi! Staats Anzeiger haluaisi saada säännöllisiä kuukausiraportteja rahamarkkinain tilasta (ja tietysti myöskin tavaramarkkinoista). Minua pyydettiin suositteluun jotakuta ja minä vastasin, että minun tietääkseni te olette kaikkein kykenevin ja sopivin".

— "Mitään rajaa ei aseteta artikkelien pituudelle — mitä perinpohjaisempia, sen parempi. Katsoen asian laatuun on itsestään ymmärrettävää, että te voitte seurata omaa tieteellistä esitustapaanne." — "Ystävällisesti vastatakseni hyväksyttekö tämän, mitä haluatte korvausta ja myöskin milloin voitte alkaa."

Sitte Bucher kertoilee kirjeessään yhtä ja toista Lassallesta ja lopettaa sanomalla:

— "Minä olen aina eri mieltä Lassal-

len kanssa, mitä tulee hänen uskoonsa pitkaiseen kehitykseen. Edistys voi muuttaa nahkaansa monta kertaa ennenkuin se kuolee, ja sentähden ken haluaa palvella kansaa koko elämänsä ajan, hänen täytyy ryhmittyä hallituksen ympärille. Ystävällisesti muistuttaa valmollenne minua ja sanokaa minun sydämelliset tervehdykseni nuorille naisille, erityisesti pienimmälle.

"Suurella kunnioituksella vilpittömästi teidän — Lothar Bucher."

Että tämä juoni oli Bismarckin, ei ole epäilemistäkään. Vaikkakin Bucher oli Bismarckin palveluksessa painunut siihen määrin mahtavaksi, että hänen sanottiin voineen hallita itseään rautakanslerilakin, ei kuitenkaan ole mitenkään todennäköistä että hän olisi toiminut omasta alotteestaan.

Marx luonnollisesti kieltäytyi tästä houkuttelevasta tarjouksesta, koska hän ei tahtonut antaa Bismarckin "vetää" vallankumouksellisia hampaitaan suustaan". Muutamat Marxin ystävät kertoivat vielä lisäksi, että Bucher olisi käynyt vuotena 1867 persoonallisesti tapaamassa Marxia ja asettanut hänen eteensä tyhjän maksuosotuskaavakkeen ja käsenyt Marxin itsensä kirjoittamaan siihen palkkionsa suuruuden. Mutta kurjuuden ja velkojen ahdistamaan Marxiin ei ollut minkäänlaista vaikutusta Saksan junkkerismin kullan kimalluksella. Hän eli ja kuoli uskollisena aatteelleen, antautumatta sovitteluihin oikealle enempää kuin vasemmallekaan, silloin kuin sovittelu olisi tapahtunut marxilaisten aatteiden kustannuksella.

Kuinka vähän olikaan perää Bucherin luulossa, että voidaan kestää edistysmielisenä vaikka ryhmitytäänkin taantumuksellisen hallituksen ympärille, sen osotti hänen oma kohtalonsa. Hän vaipui vähitellen alemmaksi ja alemmaksi taantumuksellisuuden tiellä ja vihdoinkin hänestä tuli kuuluisan Saksan sosialistilain muovailija.

